

Module 1: Mensenrechtenperspectief

We hebben allemaal mensenrechten die garanderen dat we gelijkwaardig behandeld worden, dat we vrij zijn en dat we erkend worden voor de wet. Dat we gelijk zijn voor de wet. Dat we kunnen huwen en recht hebben op eigendom. Dat we kunnen stemmen en deelnemen aan het bestuur. Dat we recht hebben op onderwijs, recht om te werken, recht op vrije tijd... Mensenrechten zijn geen privilege voor een bepaalde groep, maar gelden voor alle mensen: ze zijn universeel. Ze liggen vervat in de [Universele Verklaring van de Rechten van de Mens](#) (1948).

Het ene mensenrecht kan niet ten volle verwezenlijkt worden zonder dat de andere mensenrechten gerespecteerd worden. Ze vormen een onlosmakelijk geheel en zorgen er samen voor dat alle mensen inclusief deel kunnen uitmaken van de maatschappij. Hoewel mensenrechten voor ons vandaag vanzelfsprekend lijken, zijn ze dat niet altijd voor iedereen. Daarom werden bijkomend verschillende verdragen opgesteld die verduidelijken wat ze betekenen voor bijvoorbeeld vrouwen, kinderen of personen met een handicap. Zo nam de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in 2006 het [VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap](#) aan, dat unaniem werd goedgekeurd.

Het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap vertrekt van een sociale visie op handicap. Een handicap wordt gezien als voortkomend uit de confrontatie met drempels die worden opgeworpen door de omgeving en door bepaalde gewoonten. Deze drempels zijn discriminerend en staan de inclusie van personen met een handicap in de weg. Personen met een handicap hebben er recht op dat deze drempels worden weggenomen.

Het recht op onderwijs is verankerd in verschillende internationale mensenrechteninstrumenten en wordt begrepen als een recht op inclusief onderwijs. Staten moeten alle beschikbare middelen inzetten om het recht op inclusief onderwijs geleidelijk ten volle te verwezenlijken. Het betekent dat ze alle nodige maatregelen nemen om inclusief onderwijs zo snel en doeltreffend mogelijk te verwezenlijken, binnen de grenzen van de middelen die ze ter beschikking hebben. Bovendien geldt er een standstillclausule: we moeten in de richting van inclusief onderwijs werken en mogen geen maatregelen nemen die stappen terugzetten. Het blijvend naast elkaar voortbestaan van twee gescheiden onderwijssystemen – gewoon en buitengewoon onderwijs – is op termijn onhoudbaar ([General Comment N°4 over het recht op onderwijs](#)).

Dat leerlingen met een handicap geen gelijke toegang hebben tot kwaliteitsvol inclusief onderwijs in scholen voor gewoon onderwijs beschouwt het VN-Comité inzake de Rechten van Personen met een Handicap als discriminatie ([General Comment N°6 over gelijkheid en non-discriminatie](#)). Inclusief onderwijs is immers de beste manier om de ontwikkeling van de volledige persoonlijkheid van het kind te bevorderen.

Cijfers uit 2016 van het European Agency for Special Needs and Inclusive Education tonen aan dat in Europa gemiddeld 1,54% van de leerlingen les volgen in gesegregeerd onderwijs. Vlaanderen scoort met 7,98% het hoogst ([European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2016 Dataset Cross-Country Report, p. 37](#)). Het M-decreet heeft dit percentage niet kunnen terugdringen. De grote populariteit van het nieuwe type 9 voor leerlingen met autisme zonder verstandelijke beperking in het buitengewoon onderwijs ligt hier mee aan de oorzaak. Bovendien zijn leerlingen met een migratieachtergrond en leerlingen uit gezinnen met een lage sociaaleconomische status oververtegenwoordigd in het buitengewoon onderwijs ([Unia, Diversiteitsbarometer Onderwijs, 2018, p. 28](#)).

Waar de overgang naar een inclusief onderwijssysteem progressief gerealiseerd kan worden, is het recht op redelijke aanpassingen onmiddellijk afdwingbaar. Redelijke aanpassingen weigeren, is een vorm van discriminatie.

Het VN-Comité inzake de Rechten van Personen met een Handicap maakt een duidelijk onderscheid tussen segregatie, integratie en inclusie, en merkt op dat integratie niet automatisch leidt tot een overgang van segregatie naar inclusie:

- **Segregatie:** het onderwijs aan leerlingen met een handicap vindt plaats in gescheiden omgevingen die ingericht worden om tegemoet te komen aan specifieke handicaps.
- **Integratie:** leerlingen met een handicap krijgen een plaats in reguliere klassen zonder dat er structurele wijzigingen worden doorgevoerd aan de organisatie, het curriculum en de onderwijs- en leerstrategieën.
- **Inclusie:** een proces van systeemhervormingen dat leidt tot wijzigingen aan de onderwijsinhoud, -methoden, -benaderingen, -structuren en -strategieën zodat drempels kunnen overwonnen worden ([General Comment N°4 over het recht op onderwijs](#)).

Het European Agency for Special Needs and Inclusive Education hanteert als norm dat een leerling met specifieke onderwijsbehoeften niet meer dan 20 procent van de onderwijstijd gescheiden van de reguliere klasgroep doorbrengt. Men spreekt dus pas van inclusie wanneer leerlingen met een handicap minstens 80 procent van de onderwijstijd samen met hun medeleerlingen zonder handicap doorbrengen in een inclusieve klascontext.

Ook sommige grondrechten uit de Grondwet zijn belangrijk in dit verband:

- Artikel 10 en 11 van de Grondwet vormen samen het **gelijkheidsbeginsel**: alle Belgen zijn gelijk voor de wet en mogen niet gediscrimineerd worden.
- Artikel 24 garandeert het **recht op kosteloos onderwijs** tot het einde van de leerplicht.
- Artikel 22bis stelt dat elk kind recht heeft op maatregelen en diensten die zijn ontwikkeling bevorderen en dat het **belang van het kind** de eerste overweging is bij elke beslissing die het kind aangaat. Dit is belangrijk omdat er een brede internationale consensus over bestaat dat kwaliteitsvol inclusief onderwijs in het belang van het kind is.

Het Vlaamse gelijkekansendecreet (10 juli 2008) verbiedt discriminatie op grond van handicap. Ook intimidatie en het weigeren van redelijke aanpassingen voor personen met een handicap worden beschouwd als discriminatie.

Meer info: [Overzicht van het internationaal en Europees beleidskader](#), [Met een handicap naar de school van je keuze](#), [Leidraad voor het overleg rond redelijke aanpassingen op school](#), [Kwaliteitsvol inclusief onderwijs in het belang van het kind](#).